

Jarosław Ślęzak*

Izby przemysłowo-handlowe w Królestwie Szwecji

W średniowieczu Skandynawię i Jutlandię zamieszkiwały ludy określane wspólnym mianem Normanów (Germanowie Północni). Na początku IX w. podzieliły się one na cztery grupy plemienne: Norwegów, Szwedów, Gotów i Duńczyków. Były to społeczności wojownicze i przedsiębiorcze. Nie objęły ich wpływy kultury rzymskiej ani chrześcijaństwa, dlatego zachowały wiele urządzeń z czasów wspólnoty rodowej, pierwotne wierzenia i surowość obyczajów. Skandynawia, górzysta, silnie zalesiona, o surowym klimacie, zmuszała Normanów do szukania nowych siedzib i zdobyczy¹.

Szwedzi (zwani Waregami) początkowo kierowali swoją ekspansję na słowiańskie, pruskie, estońskie i łotewskie wybrzeża Morza Bałtyckiego, później ku Zatoce Fińskiej i Ryskiej, a następnie przez Dniepr i Wołgę docierali do Morza Czarnego, Konstantynopola i Bagdadu. Był to najważniejszy szlak handlowy średniowiecznej Europy. Liczba zaangażowanych tu w handel Skandynawów wielokrotnie przewyższała ich udział w tej działalności na zachodzie Europy. Ta droga handlowa została połączona z Jedwabnym Szlakiem prowadzącym do Chin. Normañscy kupcy przejęli handel nie tylko nad Morzem Czarnym, ale na wszystkich morzach okalających Europę. W X w. handel tranzytowy był przez nich zmonopolizowany. Okres od X do XII w. charakteryzował się całkowitą dominacją Normanów w handlu morskim. Należące do nich faktorie handlowe, państwa okalały całą Europę. Tam gdzie istniały porty, dominowała ich mowa oraz zwyczaje².

* Dr Jarosław Ślęzak, Politechnika Gdańska, Gdańsk
e-mail: slezak.jaroslaw@gmail.com

¹ T. Manteuffel, *Historia powszechna. Średniowiecze*, Warszawa 1978, s. 133.

² A. Michałek, *Wyprawy krzyżowe. Normanowie*, Warszawa 2002, s. 14.

W X i XI w. trasa wyprawy handlowej (trwającej najwyżej dwa lata) z Morza Bałtyckiego mogła przebiegać do Nowogrodu, następnie rzekami Rusi na Morze Czarne i dalej do Konstantynopola, przez Morze Śródziemne, Italię, Sycylię, Gibraltar, na Ocean Atlantycki, a później Wyspy Brytyjskie i z powrotem na Bałtyk³.

W XI w. chrześcijaństwo objęło całą Szwecję, chociaż stara nordycka religia pogańska utrzymywała się jeszcze w XII w., a pierwsza archidiecezja szwedzka powstała w 1164 r. Ekspansja Szwecji na wschód oraz wyprawy krzyżowe podejmowane w XII i XIII w. doprowadziły do podporządkowania Finlandii królestwu szwedzkiemu. Od połowy XII w. trwały ostre walki o władzę między rodami Swerkerydów i Erykidów panującymi na przemian w latach 1160–1250. W tym okresie głównymi ośrodkami administracyjnymi były jednak w dalszym ciągu prowincje posiadające własne zgromadzenia (*tingi*) i prawodawstwo. Dopiero w drugiej połowie XIII w. Korona zyskała większe wpływy, zapewniając sobie autorytet i próbując ujednoczyć system prawny. W 1280 r. król Magnus I Laudulåas (1275–1290) wydał ustawę stanowiącą o organizacji społeczeństwa według modelu feudalnego. Jako organ doradczy powołano Radę Królestwa, w której skład weszli przedstawiciele możnych i duchowieństwa. W 1350 r., za panowania Magnusa II Erikssona (1319–1363), kodeksy praw obowiązujące w poszczególnych prowincjach zastąpił jeden, wspólny dla całego kraju zbiór praw.

Od XIV w. do XVI wieku intensywnie rozwijał się handel – zwłaszcza w grupie niemieckich miast członków – pod przewodnictwem Lubeki. Do połowy XVI w. Hanza niemiecka opanowała handel Szwecji, czego konsekwencją stały się powstałe w tym kraju nowe, prężne ośrodki kupieckie działające w ramach związku. W tym okresie rozwijało się rolnictwo stanowiące podstawę szwedzkiej gospodarki, do czego w dużej mierze przyczyniło się wprowadzenie systemu trójpolowego oraz udoskonalanie narzędzi pracy. W 1350 r. dotknęła Szwecję epidemia, tzw. czarna śmierć dziesiątkująca ludność i powodująca długotrwały kryzys gospodarczy. Udało się go przełamać dopiero w drugiej połowie XV w., kiedy na poprawę sytuacji ekonomicznej kraju zaczęła wpływać rosnąca produkcja żelaza w środkowej Szwecji.

W 1389 r. królową Szwecji została królowa Danii i Norwegii Małgorzata I. W 1397 r. z jej inspiracji doszło do zawarcia unii kalmarskiej, na mocy której tymi trzema krajami miał władać jeden wspólny monarcha. Cały okres obowiązywania unii (1397–1521) znaczyły konflikty między władzą królewską a możnymi oraz buntującymi się niekiedy mieszczaństwem i chłopstwem. Wy-

³ Ibidem, s. 14.

siłki na rzecz zachowania jedności narodowej oraz wspólnych z Hanżą interesów handlowych doprowadziły w 1520 r. do tzw. krwawej łaźni w Sztokholmie, podczas której na polecenie unijnego króla duńskiego Chrystiana II zginęło 80 przywódców opozycji szwedzkiej. Ich egzekucja stała się powodem wybuchu powstania, w wyniku którego w 1521 r. doszło do detronizacji Chrystiana II i wyniesienia na tron szwedzki w 1523 r. Gustawa Wazy.

Za rządów Gustawa I Wazy w latach 1523–1560 położone zostały podwaliny pod budowę państwowości szwedzkiej. Kościół stał się instytucją państwową, jego dobra uległy sekularyzacji, idee reformacji znalazły wyraz w wielu dziedzinach życia. W tym czasie doszło również do reorganizacji administracji na wzór niemiecki i skupienia władzy w rękach monarchy.

W XVII wieku w Szwecji król często wydawał patenty na tworzenie kompanii handlowych, w których duży udział mieli holenderski kapitał i niderlandzcy kupcy. Tym stowarzyszeniom kupieckim najczęściej przewodzili Szwedzi. Jednym z nich był Ludwik de Geer, który był potentatem przemysłowym i handlowym.

Osiemnastowieczną Szwecję cechował szybki rozwój kultury, na co miały wpływ bliskie kontakty z Francją. Dynamicznie rozwijający się wówczas handel zamorski doznał dotkliwego uszczerbku podczas wojen napoleońskich, co w pierwszej połowie XIX w. spowodowało ogólną stagnację i kryzys gospodarczy. W 1842 r. wprowadzono obowiązkową naukę, a także otwarto szkoły powszechne. Rządy syna i wnuka Karola XIV Jana – Oskara I (1844–1859) i Karola XV (1859–1872) – były świadectwem liberalnego przełomu: w roku 1846 zniesiono gildie, w latach 50. i 60. XIX w. zezwolono na wolny handel. W drugiej połowie ubiegłego stulecia – mimo budowy kolei żelaznych i rozwoju przemysłu drzewnego na jej terenie – Szwecja nadal była krajem biednym, w którym 90% ludności utrzymywało się z rolnictwa. Konsekwencją była wysoka emigracja, przede wszystkim do Ameryki Północnej. Począwszy od drugiej połowy XIX w. do 1930 r. z tego kraju, który w 1850 r. liczył zaledwie 3,5 mln mieszkańców, a w 1930 r. niewiele powyżej 6 mln, wyjechało 1,5 mln osób. Przemysł zaczął się rozwijać w latach 90. XIX w., by do roku 1930 przekształcić Szwecję w jedno z wiodących państw przemysłowych w Europie.

W Szwecji obowiązuje tzw. model anglosaski, który cechuje się dobrowolnością przynależności do izb gospodarczych, które funkcjonują według prawa prywatnego, a nie publicznego, jak w modelu kontynentalnym. Stosowany jest on w następujących krajach: Wielkiej Brytanii, Belgii, Danii, Portugalii, Irlandii, Finlandii, Szwecji, Czechach, Estonii, Łotwie, Bułgarii, Rumunii, Polsce, a także na Węgrzech, Litwie, Cyprze, Malcie. Izby szwedzkie są zrzeszeniami handlowymi, które reprezentują także interesy przemysłu. Pierwsza szwedzka izba

handlowa powstała w 1902 r. w Sztokholmie, a kolejne w 1915 r. funkcjonowały już na obszarze całego kraju.

Izby handlowe działają na podstawie prawa o stowarzyszeniach bez władzy o charakterze administracyjnym. Zrzeszają głównie duże przedsiębiorstwa, które stać na opłacanie wysokich składek członkowskich. Do podstawowych zadań izb należą:

- tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju handlu i przemysłu w regionie ich jurysdykcji;
- wpływanie na kształt ustawodawstwa gospodarczego poprzez regularne kontakty z władzami państwowymi i politycznymi;
- informowanie członków izby o ważnych zmianach w dziedzinie podatków i innych dziedzinach życia gospodarczego;
- wydawanie odpowiednich dokumentów przy eksporcie i imporcie towarów, udzielanie firmom wyspecjalizowanej pomocy;
- utrzymywanie kontaktów z międzynarodowymi organizacjami, jak Eurochambres w celu poznania zwyczajów i praktyk handlowych w innych krajach⁴.

Osoby z zagranicy mogą zgodnie z prawem zakładać w Szwecji przedsiębiorstwa na warunkach równoprawnych z obywatelami szwedzkimi. Działalność gospodarcza prowadzona w tym kraju może mieć jedną z następujących form prawnych:

- przedsiębiorca jednoosobowy (*enskild näringsidkare*);
- spółka cywilna (*enkelt bolag*);
- spółka jawna (*handelsbolag* – HB);
- spółka komandytowa (*kammadit-bolag* – KB);
- spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna (*aktiebolag* – AB);
- stowarzyszenie gospodarcze (*ekonomisk förening*);
- spółdzielnia (*kooperativ*);
- fundacja (*stiftelse*);
- spółka europejska (*europabolag*);
- oddział (*filial*).

Szwedzka Izba Handlowa składa się z 11 izb regionalnych handlowych, w których sferze zainteresowań leży:

- poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej;

⁴ <https://www.linkedin.com/company/the-association-of-swedish-chambers-of-commerce-and-industry> (dostęp: 11.10. 2013).

- problemy infrastrukturalne w obszarze oddziaływania między sektorem prywatnym a publicznym;
- polityka energetyczna;
- zapewnienie i podnoszenie jakości usług konkurencyjnych dla przedsiębiorstw;
- wspieranie przedsiębiorczości⁵.

Stowarzyszenie szwedzkich izb handlowych i przemysłowych stanowi osiem izb regionalnych. Zarząd składa się z członków ich zarządów. Organem zarządzającym jest dyrektor izby sztokholmskiej, w której znajduje się biuro stowarzyszenia. Działalność omawianego związku koncentruje się wokół: polityki handlowej, stosunków handlowych, usług, wydawania certyfikatów ATA i certyfikatów pochodzenia.

Izby regionalne finansowane są głównie ze sprzedaży usług i dokumentów handlowych, z opłat członkowskich czy z dochodów za zarządzanie projektami. Działają na podstawie ustawy z 1990 r. pod nadzorem Narodowego Zarządu ds. Handlu. Członkostwo w izbach przemysłowo-handlowych jest dobrowolne. Izby zrzeszają około 6 tys. przedsiębiorców, z których reprezentanci wielkich przedsiębiorstw stanowią 8%, średnich 25%, zaś największy odsetek to przedstawiciele małych – 67%. Reprezentują oni głównie drugi (58%) i trzeci (42%) sektor gospodarki.

W Szwecji działa ogółem 11 izb handlowych i ponad 35 zagranicznych. Izby handlowe są organizacjami prywatnego członkostwa biznesowego, którym przyświeca wspólna wizja promowania handlu ze Szwecją i inwestycji w tym kraju. Większość z nich prowadzi usługi w zakresie facylitacji kontaktów biznesowych dla członkowskich firm i ludzi biznesu. Wszystkie zostały założone w 1902 r. Zrzeszają ogółem tę samą liczbę – w większości małych i średnich – firm członkowskich. Do ich zadań należą: obsługa lokalnego biznesu i członków zrzeszonych, promowanie polityki gospodarczej, mediacja i arbitraż gospodarczy oraz wystawianie dokumentów handlowych, np. certyfikatów pochodzenia. Szwedzkie izby są członkami Eurochambres – wspólnej organizacji dla izb handlowych w Europie oraz członków International Chamber of Commerce (ICC). Działają na podstawie przepisów prawa prywatnego, a ich cechą charakterystyczną jest dobrowolność członkostwa, chociaż wszystkie zostały utworzone w myśl ustawy, której *ratio legis* jest zapewnienie ich funkcjonowania oraz organizacji na bazie standardów demokratycznego państwa prawa. Statuty poszczególnych izb, które obowiązują od momentu zatwierdzenia przez radę ministrów, określają ich organizację.

⁵ <http://chambertradesweden.se/swedish-chambers/> (dostęp: 11.10. 2013).

Ogólnym celem izb jest reprezentacja przedsiębiorców w kontaktach z narodowymi, regionalnymi lub lokalnymi władzami, jak również działalność międzynarodowa w ramach ICC. Podstawową zaś misją – stanie na straży wolnej konkurencji, gospodarki rynkowej i promocji wolnego handlu. Dodatkowo doradzają one swoim członkom w sprawach polityki gospodarczej państwa, promują aktywnie w swoich regionach projekty infrastrukturalne, które dla społeczności biznesowej mają największą wagę. Są aktywnie zaangażowane w organizację targów handlowych. Kilka z nich prowadzi programy edukacyjne w różnych obszarach geograficznych, istotnych dla rozwoju biznesu. Autoryzują usługodawców dla społeczności biznesowej, takich jak inspektorzy i nadzorcy handlowi. Większe izby świadczą również usługi w zakresie mediacji i arbitrażu handlowego (sztokholmska izba handlowa utworzyła instytut międzynarodowego arbitrażu, który jest jednym z wiodących instytutów tego typu na świecie) oraz usługi prawne (dla swoich członków), które ułatwiają wymianę handlową, dotyczą kwestii podatkowych oraz ochrony własności intelektualnej, jak i etyki biznesu.

Zagraniczne izby w Szwecji, a jest ich ponad 35, działają niezależnie, lecz pewna ich część może mieć ściśle powiązania z oficjalnymi przedstawicielstwami promocji handlu ze swoich krajów macierzystych. Zakres oddziaływania niektórych z nich wykracza poza inicjatywy izb regionalnych, prowadzą bowiem działalność w wielu krajach. Wiele izb zagranicznych działa i prowadzi projekty wraz ze szwedzkimi izbami za granicą lub regionalnymi⁶.

Izba Handlu Szwecji jest organizacją *non profit* założoną przez izby handlowe tego kraju dla rozwijania biznesu na arenie międzynarodowej i lepszego wykorzystania lokalnych oraz globalnych sieci biznesowych. Skupia się ona na współpracy z lokalnymi organizacjami na rynkach w krajach rozwijających się, m.in. na terenie Afryki Subsacharyjskiej, w Iraku, Pakistanie i Indonezji. Na obszarach tych prowadzi liczne projekty, w ramach których swoją działalność koncentruje na przemyśle, produkcji, „zielonych technologiach” i agrobiznesie. Ogólne działania Izby Handlu Szwecji mają doprowadzić do zbudowania lokalnych izb i sieci handlowych w krajach rozwijających się⁷.

Zarząd Izby Handlu Szwecji składa się z przedstawicieli następujących szwedzkich izb regionalnych:

- Izby Handlowej Środkowej Szwecji;
- Izby Handlowej Norrbotten;

⁶ <http://midchamber.se/english/> (dostęp: 11.10.2013).

⁷ <http://chambertradesweden.se/swedish-chambers/> (dostęp: 11.10.2013).

- Izby Handlowej Wermland;
- Izby Handlowej Wschodniej Szwecji;
- Izby Handlowej Mälardalen.

Istotne znaczenie ma Program Akademii Izb, którego celem jest dążenie do wzmocnienia działalności sektora prywatnego, zwiększenia wymiany handlowej, zrównoważonego rozwoju i zmniejszenia ubóstwa. W ramach programu izby handlowe działają w charakterze doradców dla szwedzkiego rządu i organizacji SIDA⁸.

Izba Handlu Szwecji współpracuje z izbami przemysłowo-handlowymi i organizacjami usług biznesowych z Republiki Południowej Afryki, Botswany i Indonezji. W celu ułatwienia wejścia nowym przedsiębiorcom na rynek szwedzki udostępnia ona informacje o rynku, oferując dużą liczbę sektorowych poradników i publikacji, które zawierają dane na temat polityki, geografii, gospodarki, stylu życia, wzorów konsumpcji, należności celnych, wymogów prawnych, dostępu do rynku i przedsiębiorczości.

Szwedzki Urząd ds. Rejestracji Spółek prowadzi kilka rejestrów, w których zawarte są wiadomości o przedsiębiorstwach (tzn. spółkach wpisanych do rejestru). Dostęp do danych zawartych w rejestrach – nazywanych szwedzkim rejestrem działalności gospodarczej – można uzyskać za pomocą wyszukiwarki dostępnej w Internecie oraz poprzez kontakt z tym urzędem. Rejestr zawiera informacje na temat:

- nazw i adresów spółek;
- numerów rejestru;
- wyszukiwania według danych spółki;
- wyszukiwania według danych dyrektora (tzn. członka zarządu);
- rocznych sprawozdań finansowych;
- umów spółek;
- świadectw;
- upadłości.

Rejestr jest utrzymywany i prowadzony przez powyższy urząd. Dostęp do zawartych w nim danych można uzyskać bezpłatnie, telefonicznie. Od wniosków o uzyskanie informacji na piśmie w większości przypadków pobierana jest opłata. Uzyskanie za pomocą wyszukiwarki internetowej dwóch pierwszych spośród wymienionych powyżej informacji jest bezpłatne. Pozostałe, a także dodatkowe, szczegółowe informacje dotyczące upadłości są dostępne tylko dla zarejestrowanych użytkowników wnoszących opłatę.

⁸ <http://academy.eurochambres.eu/upload/42d5333458ce1.pdf> (dostęp: 11.10. 2013).

Informacje są gromadzone w rejestrze od 1897 r. Od 1982 r. są digitalizowane w zależności od rodzaju danych, a od 2002 r. wszystkie informacje napływające do rejestru są przekładane na format cyfrowy.

Tabela 1. Lista izb regionalnych i handlowych działających na obszarze Królestwa Szwecji

Nazwa	Adres strony internetowej
<i>1</i>	<i>2</i>
Svenska Handelskamarförbundet (Zrzeszenie Szwedzkich Izb Przemysłowo-Handlowych)	www.cci.se
Norrbottnens Handelskammare (Izba Handlowa Regionu Norrbotten)	www.ac.cci.se
Västerbottnens Handelskammare (Izba Handlowa Regionu Västerbotten)	
Handelskammaren Mittsverige (Izba Handlowa Środkowej Szwecji) Mellansvenska Handelskammaren (Izba Handlowa Centralnej Szwecji dla Regionów Gävleborg i Dalarna)	www.midchamber.se
Handelskammaren Värmland (Izba Handlowa Regionu Värmland)	www.handelskammarenvarmland.se
Uppsvenska Handelskammaren (Izba Handlowa Regionu Uppsala)	www.uppsala.chamber.se
Handelskammaren Mälardalen (Izba Handlowa Regionu Mälardalen)	www.handelskammarenmalardalen.se
Stockholms Handelskammare (Sztokholmska Izba Handlowa)	
Västsvenska Industri-och Handelskammaren (Izba Przemysłowo-Handlowa Zachodniej Szwecji)	
Östsvenska Handelskammaren (Izba Handlowa Wschodniej Szwecji)	www.east.cci.se
Handelskammaren Jönköpings län (Izba Handlowa Regionu Jönköping)	www.jonkoping.cci.se

Ciąg dalszy tabeli 1.

1	2
Sydsvenska Industri-och Handelskammaren (Izba Przemysłowo-Handlowa Południowej Szwecji)	www.handelskammaren.com
Svensk-Polska Handelskammaren (Szwedzko-Polska Izba Handlowa)	www.svenskpolska.se
Polsk-Svenska Handelskammaren (Polsko-Szwedzka Izba Gospodarcza)	www.psig.com.pl
Svensk Handel (Szwedzka Federacja Handlu)	
Näringslivets Miljöchefer (Szwedzkie Stowarzyszenie Przedsiębiorców z Branży Ochrony Środowiska)	
Svenska Rörgrossistföreningen VVS (Stowarzyszenie Szwedzkich Dystrybutorów Rur)	
Sprit och Vinleverantörsföreningen (Stowarzyszenie Dostawców Wódek i Win)	
Agenturföretagens Förbund i Sverige (Związek Agentów w Szwecji)	
Sveriges Bildelsgrossisters Förening (Zrzeszenie Dystrybutorów Części Samochodowych)	www.bidelsgrossisterna.se
Moped och Motorcykelbranschens Riksförbund (Krajowe Zrzeszenie Branży Motocyklowej)	www.mcrf.se
Kött och Chark Företagen (Zrzeszenie Sprzedawców Mięsa i Wędlin)	www.kcf.se

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując, należy podkreślić, że izby przemysłowo-handlowe odgrywają ważną rolę w szwedzkiej gospodarce. Działają na rzecz zwiększenia wymiany handlowej, reprezentacji przedsiębiorców w życiu publicznym, opiniują projekty nowych ustaw regulujących zagadnienia prawa gospodarczego i obsługują lokalny sektor biznesu. Są organizacjami, które działają na podstawie prawa prywatnego, a członkowstwo jest w nich dobrowolne.

Bibliografia

- Manteuffel T., *Historia powszechna. Średniowiecze*, Warszawa 1978.
Michałek A., *Wyprawy krzyżowe. Normanowie*, Warszawa 2002.
Prawo handlowe – część ogólna. System prawa handlowego, t. 1, red. S. Włodyka, Warszawa 2009.

Netografia

- <http://academy.eurochambres.eu/upload/42d5333458ce1.pdf> (dostęp: 11.10.2013).
<http://chambertradesweden.se/swedish-chambers/> (dostęp: 11.10.2013).
<http://midchamber.se/english/> (dostęp: 11.10.2013).
<https://www.linkedin.com/company/the-association-of-swedish-chambers-of-commerce-and-industry> (dostęp: 11.10.2013).

Summary

Chambers of commerce and industry in the Kingdom of Sweden

In the Kingdom of Sweden is now binding Anglo-Saxon model of Chamber of Commerce, whose main feature is voluntary membership to the Chambers of Commerce. Chambers are basing on private law, not public law like in the Continental model. First Chamber of Commerce in Sweden was founded in 1902 in Stockholm. In 1915 Chambers of Commerce were functioning in the whole area of Sweden. Nowadays there are 11 Chambers of Commerce and 35 foreign chambers in Sweden.

Keywords: trade, chamber of commerce, entrepreneurs, association